

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

Del 1
Oppgave 2: Den demografiske overgangen

I Europa og Norge fra slutten av 1700-tallet og gjennom det 19. århundret, gikk befolkningen gjennom en overgang fra - tidlig i perioden - høye fødselstall og høye dødstall, til senere i perioden lave fødselstall og lave dødstall, og er mer stabil befolkningstallet. Det er viktig å få understreket at det var Vest-Europa, med Storbritannia i spissen, som først gikk gjennom denne "demografiske overgangen". Norge fulgte etter noe senere, mens Øst-Europa først senere gikk gjennom den samme utviklingen.

Første fase av overgangen var da Storbritannia og Europa gikk over fra høye til lavere dødstall. Grunnene til dette er mye diskutert, men hovedtyngelinnen i forklaringen ligger i bedre dyrkingsmetoder, bruk av den arealeffektive poteten - som gav mer mat enn korn pr. areal, spesialisert landbruk, lavere epidemisk klima - det ble mindre vanligere å oppleve pest og mazzedyd grunnet sykdom - og videnskapelige fremstøtt innen ~~medisin~~ medisin.

Jeg skal ikke gå så nøye inn på alle faktorene men lave dødstall førte i en periode til at de høye fødselstallene ~~skapte~~ ^{okte} Europas befolkning støtet. Snart sank også fødselstallene, muligens som en reaksjon på at flere barn vokste opp, atteri familieplanlegging og lavere giftermålsalder. Resultatet var at befolkningstallet begynte å stabilisere seg, først i Vest-Europa og noe senere i Norge. Europa hadde gjennomgått

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

den demografiske overgangen.

Oppgave 3: Bondeopposisjonen

Norge 1814-1884 har av Francis Sejersted blitt karakterisert som "embetsmannsstaten". Embetsmenn satt i kongens statsråd, innehadde offentlige stillinger, og hadde flere av representantene på stortinget.

Bøndene var altså for det meste utelukket fra statsstyringen i landet. Gjennom paternalistisk mentalitet stemte de gjerne lokale embetsmenn, som presten eller lensmannen, inn i styresettet. Likevel, fra 1830-tallet viste også bønder sin politiske motet. I 1833 og 1836 hadde man bondestorting, bønderne hadde stemt inn sine egne i stort omfang, og disse arbeidet for bønders interesser.

De storbøndene som satt på tinget var for en stor del reaksjonære. De var opptatt av å begrense statens pengebruke, og ville begrense statens innblanding i lokale saker på landet. Eksempelvis var pliktarbeid på veier i distriktet en sorgelse for mange bønder.

Forandringer i jordbruk og økonomi gjorde altså at bønderne ville ha mer makt til å styre utviklingen i landet, de ville kvanta sine interesser, både lokalt og nasjonalt.

Sett i lange løp, var bønderne som politiske spillere kommet for å bli. Søren Jaabøks "bondevenforeninger" rundt 1870 og Venstres mobilisering av bønder, særlig under 1882-valget viser dette.

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

Oppgave 4. Imperialismen

Hos Herrihan finner vi et sitat som kort oppsummerer stormaktenes egen begrunnelse for Imperialismen: "God, gold and glory." Jeg skal komme tilbake til dette, først skal jeg gjøre rede for noen forutsetninger for at europeiske stormakter, og til dels også Japan og USA, kunne dele store deler av verden mellom seg i Imperialismens tidralder ca. 1880-1914.

For det første har vi resultatene av den industrielle revolusjonen. Teknologi og produksjon var overlegent ut Afrika og Asia, med unntak av Japan, kunne fremskaffe. Maxim-gevær, moderne rifler, Colt-revolveren og senere flyet, er eksempler på teknologi som satte stormaktene foran afrikanere og asiater.

I tillegg kom medisinske fremskritt på vaksiner, Kina, en ingrediens i tonic, mottatt malaria, og vaksiner og økt kunnskap om sykdomsforebygging gjorde at europeerne kunne bevege seg inn i afrikanske jungler som tidligere ville ha tatt livet av dem.

Kort sagt, teknologien hadde gitt Europa, Japan og USA muligheten til å kolonisere og underlegge seg verden. Hvordan gav dem viljen til dette?

Så vi på de europeiske stormaktene kommer vi tilbake til setningen "god, gold and glory." Tanken om at den hvite mann var en høyere utviklet menneske, en tanke med rot i darwinismen, gjorde at misjonerer satte seg fore å opplyse "villmennene i Afrika og latente kolonier i Kina. Statene så på etableringen av kolonier som et ledd i prosessen med å etablere "voksne" nasjoner. Store private selskaper, senere overtatt av statene, ønsket å finne utbytte

Kurskode/Fag : 411-113
 Kandidatnr. : 1404
 Dato : 4/3-08
 Ark nr. : 4 av 8

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

råvarer i Afrika, og opprette handelsveser til Kina.
 Japan utvidet sitt territorium og opprettet et lydrike i
 Korea i jakt på råvarer til industrien der.

Sårt, men ikke nok, sto stormaktene øre på
 spill. En stat uten kolonier, ble det sagt, ville ikke
 overleve i konkurransen mot store kolonimakter. Tyskland
 var for eksempel skreddet for å bli akterutseilt i Europas
 maktpolitikk grunnet sin relative mangel på kolonier.
 Kolonier betydde øre og prestisje, og vakte at et land
 var rikt og mektig.

Rundt 1890 var altså forutsetningene tildelede for
 imperalisme, og dette sammenfalt med en sterk vilje til
 kolonievinter hos stormaktene.

Del II

Oppgave 1: Forholdet mellom stormaktene i Europa 1815-71

Jeg vil dele perioden 1815-1871 i Europa
 i to faser. Først en stabil periode mellom 1815 og
 1848, preget av relativ fred og stabilitet, så en
 konfliktfylt periode i nasjonalismens tidlige fase mellom
 1848 og 1871. Jeg skal komme tilbake til dette
 senere, og jeg skal forklare hvorfor jeg har valgt denne inndeling.

Først la oss se på situasjonen i Europa i
 1815. Napoleons franske Imperium hadde blitt
 slått en gang for alle, slått ved Waterloo, og
 Napoleon selv blitt landsforvist for andre og siste gang.
 Konservatve krefter tok over makten igjen i Frankrike
 og kongemakten ble gjenopprettet. Dette var reaksjonens
 tid over hele Europa, de seende stormaktene Storbritannia,
 Russland og Preussen satte seg fore å lukke ut

Kurskode/Fag : 41-113
 Kandidatnr. : 1404
 Dato : 4/3-08
 Ark nr. : 5 av 8

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

de radikale ideene om frihet, likehet og brokenskap som hadde blitt sådd i Europa etter 1789. Med den østerrikske ministeren Metternicht i spissen slo stormaktene fast på Wienkonferansen i 1815 at den utelagte sikkerhetspolitiske utfordringer i Europa nå var å opprettholde status quo. Inger stat skulle i fremtiden få oppkaste seg til et makt-hegemoni i Europa. Det er utelagt å forstå at man her utblet til Frankrike, siden den østerrikske keiser var Europas mektigste, og Storbritannias Royal Navy var den sterkeste flåten, noe som gjorde at disse landene i realiteten forsøker maktbalansen man mente å ha etablert.

Fyrst Metternicht satte seg også fore å opprettholde de herskende eliters makt i Europa. Farlige tanker om folkestyre og ensbenkling av adelsens makt måtte undertrykkes. Metternicht mente at stormaktene måtte samarbeide for å få til dette. Alle måtte dra i samme retning, som et orkester som spiller i harmoni. Ifra kom uttrykket "Den europeiske konset". Med Østerrike som primus motor ble "den europeiske konset" et overnasjonalt organ der stormaktene samarbeidet om å opprettholde maktbalansen i Europa og slå ned opprør som truet stabiliteten intern i landene. Østerrikske keiser marsjerte i Tyskland og Nord Italia, og slo ned opprør. Særlig travelt var det i 1830 etter juli-revolusjonen i Frankrike, som spredte seg til resten av Europa, også Wien. Likevel, ett under ett, var perioden preget av internasjonal fred og stabilitet i Europa. Dette tok slutt i 1848.

Revolusjonsåret 1848 begynte med Februarrevolusjonen i Paris. Borgerkongen Ludvig Filip ble avsatt, Frankrike ble en republikk igjen, og så videre. Revolusjonen

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

spredte seg så utover Frankrikes grenser. Snart var størstedelen av Europa satt i flammer, med unntak av Storbritannia med sin moderne økonomi, og Russland med sin føydaliske, gammeldagse økonomi.

Opprørerne var forent i krav om reformer, og i land som de italienske og tyske stater agtet man for en samling av statene, og opprettelsen av et samlet Italia og et samlet Tyskland. Også i Wien ble det satt opp barrikader, og Metternicht ble avsatt og måtte regelrett flykte fra byen.

Den europeiske konsert brøt sammen. De harde reaksjonene på den franske revolusjon hadde ført til en ny revolusjon, også denne med utgangspunkt i Frankrike. Metternichts hóp om å bevare status quo hadde feilet, og Østerrikes posisjon som stormakt ble i årene fremover svekket av nasjonalisme og krav om selvstyre blant de mange nasjonene som utgjorde Imperiet. Mens nasjonalismen vokst sakte i Frankrike, de tyske stater og de italienske stater, førte den langsomt til oppløsning i Østerrike.

1848 avsluttet en stabil periode i Europas historie, nå fulgte 23 år med uro og forskyvning av maktbalansen fra Østerrike til Prussia. Perioden 1848-1871 karakteriseres som et anarki mellom statene i Europa. Mangelen på et overnasjonalt organ, som 'Den europeiske konsert' i praksis hadde vært, førte til at kriger igjen kom på banen som maktpolitiske middel til å avgjøre tvister og oppnå politiske mål.

Først ute var Krimkrigen. 1855 der Storbritannia og Frankrike - som nå kom på banen som internasjonalt stormakt igjen - søkte å begrense Russlands innflytelse

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

over Bosporus og Svartehavet. Det osmanske imperium et imperium bare i navnet, var nå så svekket at det stort sett bare ble holdt oppe av Storbritannia og Frankrike og ders ønske om å ha en buffer mot russisk innflytelse i det østlige Middelhavet. Det osmanske riket hadde allerede føddig i hundret midt innflytelse over Balkan, de nasjonalistiske og motstridende religiøse syn gjorde sitt til å destabilisere regionen. Midt oppe i det hele knøvlet Østerrike og Russland, begge svekkede imperier, om makt og innflytelse på Balkan.

I Italia førte nasjonalismen til en samling under staten Sardinia-Piedmonte, med god hjelp av Garibaldi. Dette svekket østerrikske gjellgere, som også måtte se seg slått av Preussen i en av Bismarcks kriget for å samle de tyske statene. Bismarck, Preussens harde kansler, klarte gjennom diplomati og krigføring mot Danmark, Østerrike og til slutt Frankrike, å samle Tyskland i 1871. På slutten av vår periode har vi altså en totalt forstjøvet maktbalanse fra 1815, med et svekket Østerrike, og et styrket Tyskland, med Russland som en svekket kjempe etter nederlag i Krimkrigen, Frankrikes vekst og fall under keiser Napoleon III, og Italia med potensiale til å bli en stormakt og maktfaktor i europeisk politikk. 1871 innleder en ny periode i den europeiske maktpolitiske historie, der vi går fra ustøttlig anarki til en fredeligere periode der Bismarck, nå tysk kansler, ønsket å la forhandlinger inavere sin militørmakt avgjøre konflikter i Europa. Jeg vil ikke kommentere tiden etter 1871 mer enn dette, da det hovers uklar oppgavesett.

Jeg har nå i grove trekk skissert forholdet mellom stormaktene 1815 til 1848, og 1848 til 1871. Den første

Denne kolonne er
 forbeholdt sensor.

perioden var preget av relativ fred og stabilitet - med unntak av 1830- revolusjonene - mens den siste perioden var voldelig og fylt med politisk maktforrykning og konflikter mellom stormaktene

Mens Østerrike, Storbritannia og Russland kan sees på som de viktigste og mektigste statene mellom 1815 og 1848, seilte Frankrike og Preussen opp etter 1848, og var sammen med Storbritannia viktige aktører på den europeiske scenen, mens Østerrike og Russland var svekket.

Storbritannia er et spesielt tilfelle. Stormaktens vilje, og ikke minst evne, til å bevare en relativ maktbalanse i Europa også etter 1848 må ikke undervurderes. Det er klare likhetstrekk mellom Metternichs tanke om at ingen stat skulle ha et makthegemoni i Europa, og Storbritannias angrep på Russland - Krimkrigen - for å hindre landet i å få for stor innflytelse og makt i øst. Forskjellen fra den fredelige perioden under "Den europeiske konvent" er at det i 1855 måtte en blytt tilfelle sikret Storbritannia først og fremst sin egen posisjon i Middelhavet, men poenget er at stormaktene valgte å gjøre dette gjennom å opprettholde en maktbalanse snarere enn å militært kvelde Russland. Slike ser i hvertfall jeg på det.

Oppsummert kan vi si at den franske revolusjon i 1789 ble møtt av en reaksjonsfase mellom 1815 og 1848, der 1848 innledet en revolusjon som igjen ble møtt av reaksjoner i 1848-1871, uten å klare å opprette et overnasjonalt organ som "Den europeiske konvent" hadde vært i 1815-48.